§ 5. СКАНДИНАВІЯ В ДОБУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

1. КОГО У ЄВРОПІ НАЗИВАЛИ «ПІВНІЧНИМИ ЛЮДЬМИ»

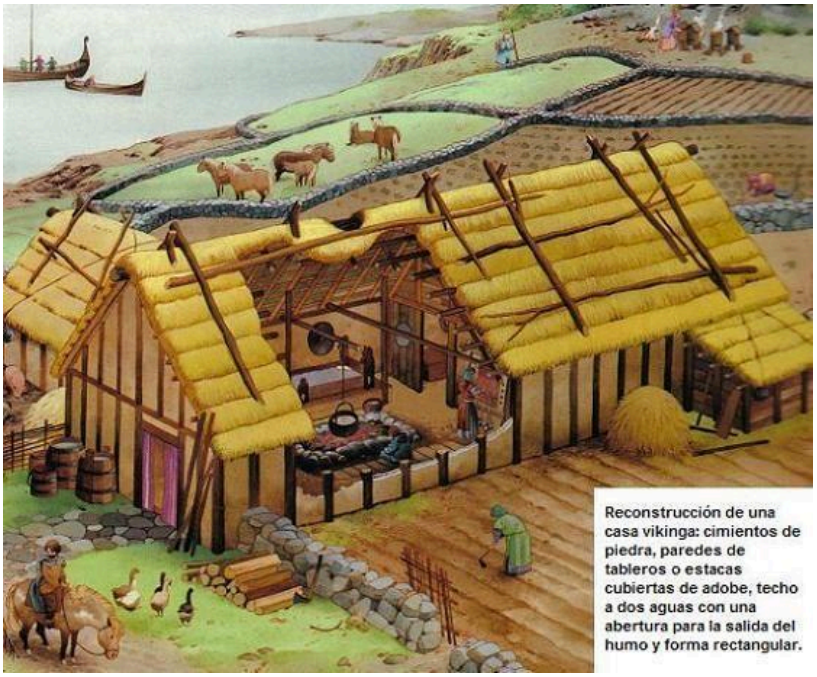
З часів Великого переселення народів Скандинавський півострів заселяли північні германські племена, яких у Західній Європі називали **норманами**, тобто «людьми Півночі». До норманів належали переважно данці, норвежці та шведи.

В уяві сучасників нормани закарбувалися як суворий і досить жорстокий народ. Це можна було пояснити тим, що умови проживання на Скандинавському півострові були непростими: суворий північний клімат, малородючі майже непридатні для землеробства землі. Жили нормани громадами вільних людей, на чолі яких стояли вожді – *ярли.*

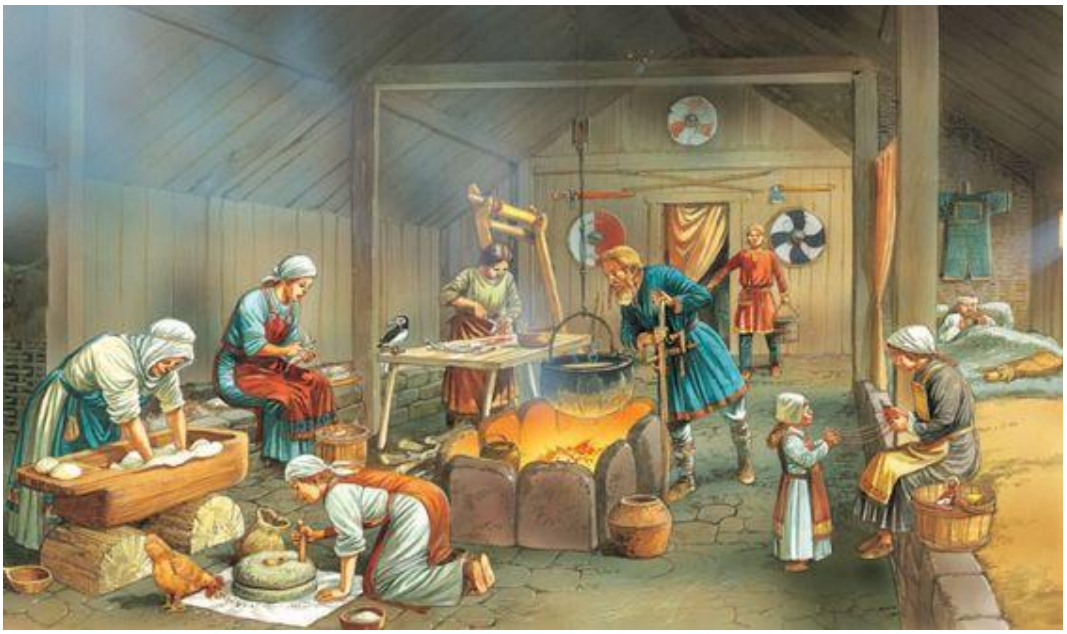
Діємо: практичні завдання

Складіть розповідь про повсякденне життя норманів за малюнками-реконструкціями, називаючи заняття людей, матеріали будівництва, знаряддя праці тощо.

Висловіть припущення, чому будинки норманів в житловій частині не мали поділу на кімнати.

Reconstrucción de una casa vikinga: cimientos de piedra, paredes de tableros o estacas cubiertas de adobe, techo a dos aguas con una abertura para la salida del humo y forma rectangular.

2. ДОБА ВІКІНГІВ

Читаємо і розуміємо

1. *За навчальним текстом проаналізуйте походи вікінгів – визначте їх причини та наслідки. Результат роботи запишіть до схеми в додатку 1.*
2. *Виконайте завдання до історичної карти в додатку 2: з'єднайте текстові картки з відповідними позначеннями на історичній карті.*

У 787 р. нормани з'явилися біля берегів Північно-Східної Англії. Відтоді понад три століття «північні люди» нападали на Британію та інші країни Європи. Завершилася епоха цих нападів у 1066 році, коли нащадки норманів завоювали Англію. Весь цей період увійшов в історію як **«доба вікінгів»**. Вікінгами у самій Скандинавії називали тих, хто брав участь у військових походах на близькі і далекі країни. В інших країнах їх називали по-різному: у Франції *норманами*, в Англії – *данцями*, у Русі-Україні – *варягами*, в Імперії ромеїв вони відомі були під назвою *варангів*.

Історики виділяють ряд причин військово-колонізаційної активності вікінгів. Починаючи з 700-х років із зростанням чисельності населення починає відчуватися дефіцит землі. До того ж за звичаями право спадкувати батьківську землю мав лише старший син, а інші повинні були самостійно набувати майно. Тож значна частина жителів Скандинавії почала шукати

кращої долі та статків здійснюючи грабіжницькі набіги на сусідні країни, інші займалися торгівлею чи вирушали в незвідані краї на пошуки вільних земель для колонізації.

Варто додати, що жителі Скандинавського півострова були вправними суднобудівниками. Кораблі вікінгів — дракари — були безпалубні, довгі та вміщали до сотні осіб кожний. Самі нормани з гордістю називали їх «кіньми моря». Тож історики до бідності та демографічного вибуху як причин походів норманів додають ще й технічну передумову – високий рівень розвитку мореплавства.

Демографічний вибух – різке зростання чисельності населення як наслідок високого рівня народжуваності у певній спільноті.

Історичні подробиці!

«Північні люди» були вправними воїнами. Арабський мандрівник Ібн Фадлан так описував вікінгів: *«…Я ніколи не бачив більш фізично досконалих людей, зростом, як фінікова пальма, світлі і рум'яні; вони не носять ані туніків, ані каптанів, однак, чоловіки носять одяг, який покриває один бік тіла, і залишає домінантну руку вільною. Кожен має сокиру, меч і ніж, які носить з собою увесь час. Мечі широкі і рифлені, франкського сорту.»* Під час походів надягали кольчугу та сталеві шоломи. Досі не доведено те, що вікінги носили шоломи з рогами, бо всі знайдені шоломи були округлими і лише ритуальні шоломи були у формі птахів та інших тварин.

На «добу вікінгів» припадає час утворення сильних держав і на Скандинавському півострові. У VIII ст. утворилось Данське королівство. Королівство Норвегія було засноване 872 року, після злиття кількох дрібних норманських королівств. X ст. датуються згадки про першого достовірно відомого правителя Швеції Еріка VI Сегерселля (970-995 рр.). Серед вікінгів існував своєрідний поділ тогочасного світу на сфери інтересів. Данці здебільшого нападали на Британські острови, Францію та Іспанію. На деякий час у 1016 р. під проводом Канута Великого їм вдалося навіть підкорити Англію. На початку X ст. нормани захопили частину території північної Франції. Ця земля дістала назву Нормандія (у перекладі з французької — країна норманів; назва цього регіону збереглася в сучасній Франції). Захопивши південну частину Італії і острів Сицилія, нормани об’єднали ці території в Сицилійське королівство (проіснувало до 1816 р.).

Норвежці здебільшого нападали на Шотландію, Ірландію та Францію.

Шведських вікінгів ми знаємо як варягів, з якими досить тісно пов’язана історія Русі-України. Варяги здебільшого нападали на Східну

Європу, Русь та Близький Схід. Воєнні якості варягів (у візантійців - варангів) запримітили візантійські імператори і створили так звану Варязьку гвардію особистих охоронців імператора ромеїв.

Набіги вікінгів суттєво впливали на централізацію держав у Європі. Адже, щоб протистояти спустошливим нападам норманів, потрібно було об'єднувати зусилля та будувати оборонні споруди.

Окрім воєн займалися вікінги й торгівлею. Засновані ними торговельні шляхи з'єднували Скандинавію з іншими країнами. Зокрема, відомий нам з історії України шлях «із варяг у греки» пролягав від Балтійського (Варязького)
Моря до столиці Візантії Константинополя (Царгорода). Одним із торговельних центрів шляху був Київ – столиця Русі-України. Частина варягів осіла на Русі та змішалася з місцевим населенням.

Сучасні історики відзначають певну роль норманів-варягів у становленні давньоруської держави. У 882 р. Київ захопила варязька дружина на чолі з Олегом, який був родичем (за іншою версією — воєначальником) варязького князя Рюрика. Нащадки Рюрика правили в Русі-Україні.

Грецький рунічний камінь – пам'ятка рунічної писемності, що містить інформацію про візантійські походи норманів

3. ВІДКРИТТЯ ВІКІНГІВ: ІСЛАНДСЬКА ДЕМОКРАТІЯ ТА АМЕРИКА

У 870-х рр. вихідці з Норвегії відкрили й заселили Ісландію – країну криг, як назвали нові землі перші поселенці. Тут вони заснували унікальну як для Середніх віків **Ісландську вільну державу**. Її особливістю був демократичний устрій. На чолі держави стояли народні збори – *Альтинг*. Тут обговорювалися і приймалися закони, розглядалися судові справи, обиралися посадові особи і вирішувалися міжусобні конфлікти. Голова альтингу – лагман – мав обмежені повноваження, армія складалася з добровольців. Альтинг збирався раз на рік на плато Тінгветлір. Тут виголошувалися прийняті закони, тут же й карали злочинців. Місцеві справи вирішувалися на зібраннях місцевого рівня.

У XIII ст. унаслідок внутрішніх міжусобиць та тиску норвезького короля Ісландія перейшла під владу Норвегії.

Завдяки високому рівню розвитку мореплавства у IX–X ст. нормани почали заселяти й інші острови північної частини Атлантичного океану. Вікінг Ерік Рудий відкрив Ґренландію — Зелену землю.

Сміливий мореплавець Лейв Щасливий і його супутники близько 1000 р. досягли островів поблизу узбережжя Північної Америки. У сагах ці місця називають Лісовою країною, країною пласких каменів і країною дикого винограду. На островах вони зустріли місцевих жителів, яких назвали скрелінгами. Ці відомості підтвердила археологічна знахідка поселення вікінгів на острові Ньюфаундленд.

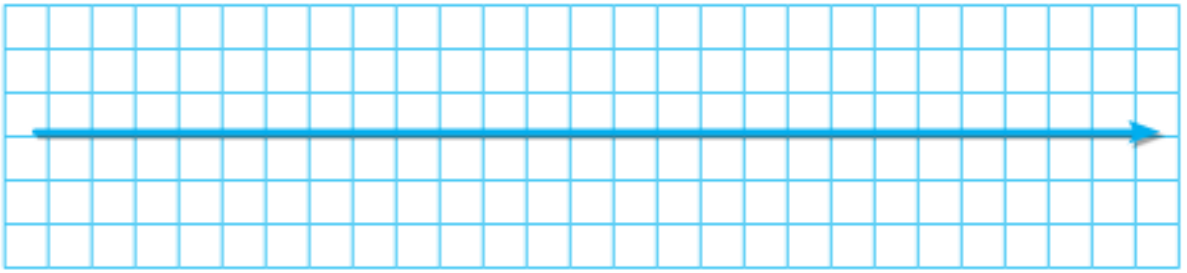

Марка США, присвячена Дню Лейва Щасливого

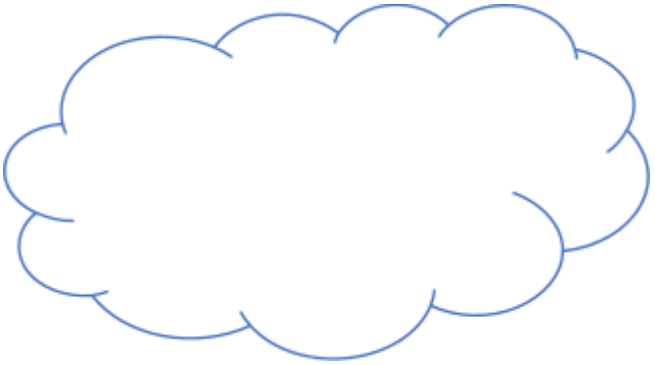
Отже, Америку було відкрито за 500 років до Колумба! Проте це відкриття не мало великих наслідків, оскільки у вікінгів не було можливості освоювати новий континент.

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ

1. Позначте на лінії часу події історії вікінгів

2. Наповніть тематичну хмаринку слів «Вікінги»: запропонуйте ключові слова до теми.

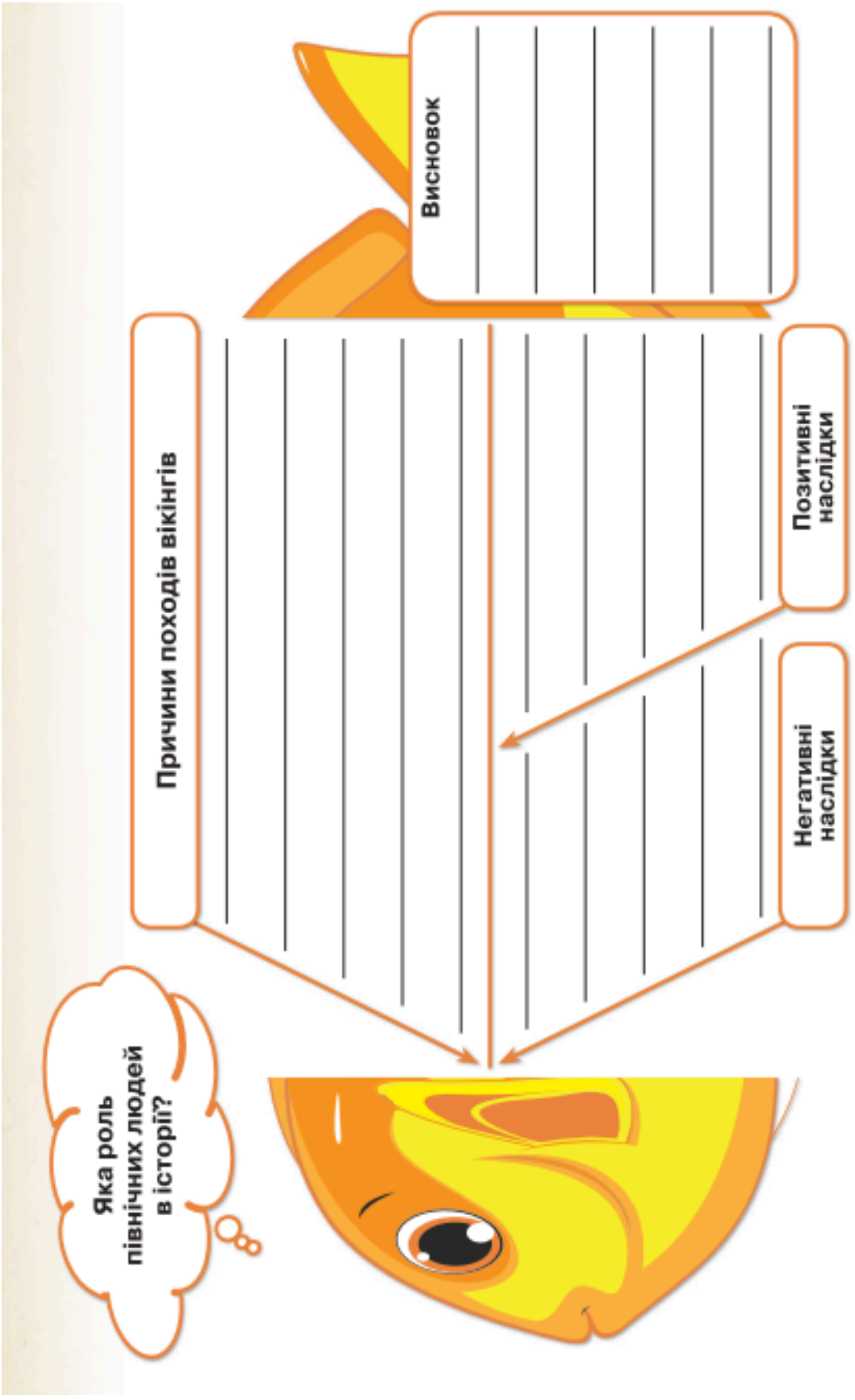

3. Історичні загадки.
Вам запропонували придбати футболку з модним принтом «Вікінги». Поміркуйте, чи є історично

достовірним оздоблення одягу. Свою думку обгрунтуйте.

Додаток 1

Додаток 2

Країна, у якій діяв альтинг

Батьківщина вікінгів

Торговий шлях «із варяг у греки»

Область Нормандія у Франції

Сицилійське королівство

Держава, у якій діяла «варязька гвардія»